

70042 - İslam'da Kadın Hakları

Soru

İslam'da kadın hakları nelerdir? Ayrıca İslam'ın Altın Çağı'ndan bu yana (sekizinci yüzyıldan on ikinci yüzyıla kadar) kadın hakları hususunda herhangi bir değişiklik oldu mu, olduysa nasıl değişiklikler oldu?

Detaylı cevap

Allah'a hamd olsun.

Birincisi:

İslam, kadınları ilk olarak anne olmaları hasebiyle büyük bir şekilde onurlandırmış ve onlara ikramda bulunmuştur. Bundan dolayı kendisine itaat edilmesini ve iyi davranılmasını emretmiştir. Bununla beraber Allah'ın rızasını onun rızasına bağlamış ve cennete giden en kısa yolun onun ayaklarının altında olduğunu haber vermiştir. Aynı şekilde ona kötü davranmayı, öfkelenmeyi hatta öf bile demeyi dahi haram kılmış ve annenin hakkını babanın hakkından üstün tutup yaşlandıklarında anneye babadan daha fazla ihtimam gösterilmesini emretmiştir. Tüm bu zikrettiklerimiz Kitap ve sünnette vârid olmuştur. Yüce Allah şöyle buyurmuştur: “Biz, insana anne ve babasına iyi davranmayı emrettik.” (Ahkaf/15)

“Rabbin, kendisinden başkasına asla ibadet etmemenizi, anaya-babaya iyi davranmanızı kesin olarak emretti. Eğer onlardan biri, ya da her ikisi senin yanında ihtiyarlık çağına ulaşırsa, sakın onlara “öf!” bile deme; onları azarlama; onlara tatlı ve güzel söz söyle. Onlara merhamet ederek tevazu kanadını indir ve de ki: “Rabbim! Tıpkı beni küçükken koruyup yetiştirdikleri gibi sen de onlara acı.” (İsra/23-24)

İbn Mâce'nin rivayetinde Muâviye bin Câhime es-Sulemî r.a şöyle buyurmuştur: Resulullah (s.a.v.)'in yanına geldim ve şöyle dedim: “Ey Allah'ın Resulü, ben seninle cihad etmek istedim,

böylece Allah'ın rızasını kazanıp cennete girmeyi arzuladım.” O da şöyle dedi: “Annen hayatta mı?” Evet, dedim. Dedi ki: “Geri dön ve ona iyi davran.” Sonra diğer taraftan yanına gelerek şöyle dedim: “Ey Allah'ın Resulü, ben seninle Allah'ın rızasını ve ahirette kurtuluşu ümit ederek cihad etmek istedim.” O da: “Yazıklar olsun sana!” dedi. “Annen hayatta mı?” Ben: “Evet, ey Allah'ın Resulü!” dedim. Dedi ki: “Ona dön ve ona iyi davran.” Sonra karşısına çıktım ve dedim ki: “Ey Allah'ın Resulü, ben seninle cihad etmek istedim ve bununla Allah'ın rızasını arzuladım.” O da: “Yazıklar olsun sana!” dedi. “Annen hayatta mı?” Ben: “Evet, ey Allah'ın Resulü!” dedim. Dedi ki: “Onun ayağından ayrılma, cennet oradadır.” Elbani, İbn Mâce'nin rivayetine 'Sahihtir.' demiştir. Hadis Nesâî'de ise 'Ondan ayrılma çünkü cennet onun ayakları altındadır.' (3104) şeklinde rivayet edilmiştir.

Buhari (5971) ve Muslim (2548) Ebu Hureyre r.a'dan şöyle rivayet etmişlerdir:

Bir adam Resulullah (s.a.v)'e gelerek şöyle dedi: “Ey Allah'ın Resulü, kendisine iyilik yapılması bakımından kimin daha fazla hakkı vardır?”

Resulullah şöyle dedi: “Annen.”

Adam: “Sonra kim?” diye sordu. Resulullah: “Sonra annendir.” buyurdu.

Adam: “Sonra kim?” diye sordu. Resulullah: “Sonra annendir.” buyurdu.

Adam: “Sonra kim?” diye sordu. Resulullah: “Sonra babandır.” buyurdu.

Bu ve buna benzer daha birçok nas buna işaret etmektedir. Ancak hepsini burada zikredemeyiz.

İslam'da anne haklarından biri de; çocukları güç yetirebildikleri oranda onun ihtiyaçlarını karşılamaları, nafaka vermeleri ve bakımını üstlenmeleridir. Bundan dolayı İslam'ın hiçbir asrında annenin yaşlı bakım ve huzur evlerine bırakıldığı, oğlun anneyi evden çıkardığı veya nafakayı vermekten geri çekildiği ya da annenin çocukları var oldukça yeme ve içme için çalışmaya zorunlu olduğu görülmemiştir.

İslam, kadını bir eş olarak onurlandırmış, kocalarına onlarla iyi davranmalarını emretmiş ve kocanın

sorumluluğu gereği eşinden daha üstün olması dışında onun da eşiyile aynı haklara sahip olduğunu bildirmiştir. Kocasının üstünlüğü ise kendisine yüklenen ev işlerini idare edip para kazanma misyonundan kaynaklanmaktadır.

Bununla beraber İslam, Müslümanların en hayırlısını hanımlarına en iyi davrananların olduğunu beyan edip onların rızalarının dışında mallarının harcanmasını haram kılmıştır. Yüce Allah şöyle buyurmuştur: “Kadınlarınızla iyi geçinin.” ‘Nisa/19’

“Kadınların, yükümlülükleri kadar meşru hakları vardır. Yalnız erkeklerin kadınlar üzerinde bir derece farkı vardır. Allah, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.” (Bakara 228)

Nebi (sav) şöyle buyurmuştur: “Kadınlar hakkında birbirinize hayır tavsiye edin.” (Buhari 3331, Müslim 1468)

Başka bir hadiste şöyle buyurmuştur: “Sizin en hayırlınız, ehline (eşine ve çocuklarına) en hayırlı olanınızdır. Ve ben de ehline karşı en hayırlı olanınızım.” (Tirmizî 3895, İbn Mâce 1977, Elbani; sahih demiştir.)

Aynı şekilde İslam, kadınları bir kız çocuğu olarak onurlandırmıştır. Bu yüzden onların yetiştirilmesini ve eğitilmesini teşvik edip kız çocuklarını yetiştirmeye yönelik güzel mükâfatlar vadetmiştir. Nebi (sav) şöyle buyurmuştur: “Her kim iki kız çocuğunu yetişkinlik çağına gelinceye kadar büyütüp terbiye ederse kıyamet günü -o sırada Resulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem parmaklarını birleştirdi- o kimseyle ben, şöyle yan yana bulunacağız”. (Muslim 2631)

Başka bir rivayette (İbn Mâce 3669), Ukbe bin Âmir (Allah ondan razı olsun)’den rivayetle şöyle demiştir: Resulullah (Sallallahu Aleyhi Vesellem)’ı şöyle derken işittim: Kimin üç kızı olur, onlara sabreder, onlara yedirir içirirse ve onları kendi malından, fazlından giydirirse bunlar; kıyamet gününde onun ateşine kalkan olacaktır.” Bu hadisi Elbani, Sahih İbni Mâce’de tashih etmiştir.

Bununla beraber İslam; kadınları kız kardeş, hala ve teyze olması hasebiyle de onurlandırmıştır. Bunun yanında onları gözetip akrabalık bağlarını korumayı emretmiş ve sıla-i rahmi kesmeyi birçok nas ile haram kılmıştır. Buna delil olarak Nebi’nin (sav) kavli delildir. Nebi (sav) şöyle buyurmuştur:

“Ey insanlar! Selamı yayınız, yemek yediriniz, akrabalarınızla alakanızı ve onlara yardımınızı devam ettiriniz. İnsanlar uyurken siz namaz kılınız. Bu sayede selametle cennete girersiniz” İbn Mâce rivayet etmiştir. (3251) Elbani, sahih demiştir.

Nebi’nin (sav) şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: Yüce Allah şöyle buyurmuştur: “Her kim akrabalık bağlarını kesmeyip devam ettirirse ben de onunla ilgimi kesmem. Her kim de akrabalık bağlarını koparıp alakayı keserse ben de onunla ilişkimi keserim. (Buhari 5988)

Tüm bu zikredilen faziletler sadece bir kadında toplanabilir. Bundan dolayı bir kadın hem anne, hem kız kardeş, hem eş, hem hala hem de teyze olabilmektedir. Bu durumda zikredilen tüm bu faziletlere nail olabilmektedir.

Genel olarak İslam; kadınların statüsünü yükseltmiş, çoğu hükümde onları erkeklerle eşit kılmıştır. Onlar da erkekler gibi iman ve itaatle emrolunmuşlardır ve ahiret sevabında da erkeklerle eşit kılınmışlardır. Kendilerini ifade etme hakkına sahiptirler; öğüt verir, iyiliği emreder, kötülükten sakındırır ve Allah’a davet ederler. Bununla beraber kadınların mal edinme, satın alma, satma, miras alma, hibe etme ve sadaka verme hakları vardır. Hiç kimsenin onların rızaları olmadan onların mallarını alması caiz değildir. İyi ve ferah bir yaşam hakkına sahip olup kimsenin kendilerine zulüm etme ve haklarını çiğneme lüksü yoktur. Aynı şekilde okuyup okutma haklarına da sahiptirler. Bilakis din hususunda ihtiyaç duydukları şeyleri öğrenmeleri kendileri üzerine farzdır.

Bundan dolayı her kim İslam’da kadına verilen haklar ve değerler ile Cahiliye Dönemindeki değerleri veya diğer medeniyetlerde kadına verilen hak ve değerleri kıyaslarsa söylediklerimizin hakikatinin farkına varır. Bilakis şunu kesinlikle söyleyebiliriz ki: “İslam’da kadına verilen değer hiçbir medeniyette verilmemiştir.”

Yunan, Pers veya Yahudi medeniyetlerinde kadınlara takınılan tutumları zikretmeye hacet dahi yoktur. Hatta Hristiyan toplumunda bile kadınlara karşı çok kötü bir tutum sergilenmekteydi. Orta Çağ Döneminin din adamları “Macon Konseyi”nde bir araya gelerek ‘Kadınların erkekler gibi bir ruha sahip olup olmadığını tartışmış, sonucunda ise kadınların bir kurtuluşa eren ruha sahip

olmadıkları kanaatine varmışlardır. Bundan da sadece Meryem (a.s)’ı istisna etmişlerdir.

Fransızlar ise MS 586’da kadın konusunu tartışmak üzere bir konferans düzenlediler. Bu konferansın konusu ise kadınların ruhlarının olup olmadığıdır. Ruh varsa hayvan ruhuna mı sahiptir, insan ruhuna mı? Sonunda ise kadınların insan ruhuna sahip olduğuna karar verdiler! Ancak yaratılış gayesi olarak sadece erkeklere hizmet etmek için yaratıldığında karar kılmışlardır.

Aynı şekilde, 8. Henry döneminde İngiliz Parlamentosu, kirli/necis sayıldıkları için kadınların Yeni Ahit’i okumasını yasaklayan bir karar almıştır.

1805'e kadar İngiliz yasalarına göre bir erkeğin karısını satmasına izin veriliyordu ve karısının fiyatı altı pens olarak belirleniyordu.

Modern çağda ise kadınlar, geçimlerini sağlamak için çalışmaya başlamak üzere 18 yaşından sonra evden uzaklaştırılıyordu. Eğer evde kalmak istiyorlarsa ebeveynlerine barınma, yiyecek ve çamaşır ihtiyaçlarını karşılamak için ücret ödemek zorunda bırakılmaktaydılar.

Daha geniş açıklama için ‘Avdatu’l-Hicâb’ adlı kitaba bakabilirsiniz. (2/46-47)

Peki kadınlara iyi davranılmasını emreden, buna teşvik eden ve erkekleri kadınların geçimlerini üstlenmekle yükümlü tutan İslam ile Batı medeniyeti nasıl kıyaslanabilir?

İkincisi:

Bu hakların çağlar boyunca değişimine gelince, prensip ve teoride asli olarak değişikliğe uğramamıştır ancak uygulama açısından İslam’ın altın çağında Müslümanların Rabbimizin bu şeriatını ve emirlerini daha çok uyguladıklarına ve daha fazla bağlı kaldıklarına şüphe yoktur. Rabbimizin söz konusu şeriatı arasında kişinin annesine hürmet etmesi ve iyi davranması; karısına, kızına, kız kardeşine ve genel olarak kadınlara iyi davranması vardır.

Dindarlık ne kadar zayıf olursa, bu hakların yerine getirilmesinde o kadar aksama olur ama yine de kıyamete kadar dinine sarılan ve Rabbinin şeriatını uygulayan bir grup olacaktır. Kadınlara saygı gösterilmesinde, haklarının onlara ulaştırılmasında en çok uğraşanlar işte bu kimselerdir.

Günümüzde pek çok Müslüman arasında dindarlığın zayıf olmasına rağmen kadınlar hâlâ anne, kız kardeş, eş ve kız çocuğu olma statüsünü Müslümanlar arasında korumakta ve hak ettikleri değerler kendilerine verilmektedir. Ancak bununla beraber bazı meselelerde eksiklikler ve zulümler olmaktadır. Bu hususta da herkes kendi nefsinden sorumlu olup Allah’a hesap verecektir.

En iyisini Allah bilir.